

Травник

Ја имам 40 година и прије рата сам живјела сама у Травнику. Тада ми је било красно. Имала сам свој стан, 35 квадрата, за мене довољан. Радила сам. Ја нисам имала проблема наћи добар посао. Људи су били запослени. Живјели смо право добро.

У Травнику је било мијешано становништво. У селу гдје сам рођена било је сто посто хрватско, католичко.

Супер је однос био између људи различити религија. У нас су углавном Муслимани били пријатељи. Имали смо јако добри пријатеља.

Ја никад дневник нисам ни пратила, ни обожавала. Једва сам чекала да прође.

Увијек би нешто урадила док дневник не прође. Није ме посебно занимало.

Мени је онај систем био лијеп. Без разлике на све. Била сам слободна. Имала сам. Није ме нико дирао.

Ми Хрвати, католици смо се, углавном, изненадили кад је почео рат у Хрватској. Народ се изгубио, избезумљен. Док су Муслимани мирно пили каву и чекали, наши су се дечки већ подигли. Мораш се бранити. Било тешко за нас Хрвате. Једне прилике кажу Иде та српска војска тенковима , А наши се дечки дигли, а ови пију каву. Добро се сјећам Муслимани сједе, моја мама каже њима, Хајде, људи, побогу брате, хајде . Немамо ми оружја! , кажу. А они су куповали и лагали нас

Рат је почео код нас у Травнику 4.3.1993. године. Муслимани су напали нас. Већ су они били почели прије помало затезати и наше људе хватати. Претукли би наше људе кад пролазе. Хрватску су заставу увијек скидали и бацали. Трећег јуна они су славили Курбан Бајрам, они су нам пјевали Од Травника до Купрешких врата, неће бит Срба ни Хрвата . Онда су нас напали четвртог поподне око 3 и 15. Прва је пушка пукла. Ја сам двије ноћи била код моје пријатељице.

Било је пуно пуцања, поготово горе, код нас, јер горе смо углавном били ми, Хрвати и наша села. Доле су се они скупили, ти муджахедини, јер су они све заузели. Којигод Србин није изашао, могао је бити убијен. Чак су и наше људе тукли. Видимо, сви бјеже према Влашићу. Онда сам и ја кренула према Влашићу. Било је страшно јер многи су говорили да су наши спремни. Увијек су били као неки договори и наједном смо ми морали ићи. Морали смо напустити кућу, зато што су већ у том времену они нас бројали, колико нас у становима има. А у мом улазу, углавном су приватни станове. Хрватски. Углавном смо ми купили те станове за себе прије рата. И онда су они вјероватно осјећали, јер они су се већ били скупили, што је Србин њима одузео, они су то хтјели надокнадити од Хрвата.

Да сам остала, чисто сумњам да би ми неко од њих помогао.

Из стана сам ишла пјешнице и сама. Углавном смо понијели веш, ово што је од особне хигијене. Пуно људи је било. Био је и плач дјеце. Понијели смо нешто мало одјеће, за хигијену. Дошла сам до села, гдје је била моја прија, њена обитељ комплет. Тада смо имали два аута.

Ја сам ишла колима, а други су ишли пјешнице. Одлазак је био опасан. Пуцали су тад према нама. Жалосно сам се осјећала. Боже мој, само сам мислила шта ми је са браћом.

Кад смо дошли на Влашић Србима они су нас прегледали имамо ли оружје. Стварно су били коректни тада према нама. Ми смо ишли аутом до тог мјеста. Некима су узимали ауте, некима су украли. Не може се криминалцима стат. Мада су нас опоменули. Нас је било пет тисућа. Пет тисућа је нас било на Влашићу.

Спавали смо вани, у колима. Они су нам смјестили неке провизорне шаторе.

Онда су хуманитарне организације, мислим Црвени криж и већ које, дијелили су нам дјечи млијеко и нама крух и нареске.

Двије ноћи ми смо били тамо, и трећу смо кренули. Чекали смо гдје ће нас и онда смо кренули у Бања Луку. Обилазили смо. Ја не знам куд смо све ишли. Чини ми се читаву смо Хрватску обишли. Онда смо дошли до Сплита. Тамо је још рат био. Онда сам отишла код своје пријатељице, часне сестре у Башку Воду. Ту је било красно. Хотел Славија, тако да сам се ту окупала, одморила.

Послије Сплита, одмах смо се смјестили, једни у Херцеговину, а други у Оребић на Пељешацу. Ми смо били у Оребићу двије и по године. Било је лијепо. Били смо у хотелу, имали смо своје собе, купаоне, храну, све сервирано. Мада смо и ми имали радне обавезе, ми смо чистили за себе и тако то. Што се тиче смјештаја било је лијепо, јер ту је било и море. Није ми било до купања. Само сам мислима на своје. Често сам само плакала.

То мјесто сам напустила у једанестом мјесецу '95. године, зато што су нас они слали. Кажу имате сад мјеста ослобођена. Мало сам била у шипову. И ту ми је било тешко, умало да нисам се отишла бацит у воду, и себе и дјете. Дошли смо хладно, пуше, нигдје ништа. Двије ноћи сам ноћила у шипову. Јер су ови једни долазили, јер оно су нас тјели, уствари ја не знам је ли то било тјерање ил није, али су нам рекли да ми морамо напустит хотел, то мјесто. Да, нико нас не тјера, ал немате, нико не ради, немате, губите статус лијечења, губите ово, мислим и шта да радиш. Мораш негдје се, једноставно не тјера те сте нашли мјесто овдје у Јајцу.

Нама су у почетку одмах рекли да ћемо у Јајце. Пошто сам имала бебу отишла сам у Јајце, јер ипак то је град. Одма су ми дали стан. Стан је лијеп. Борила сам се, чистила сам, радила, било је све запуштено. Стан није мој. Од Муслимана је. Али и у мом стану су Муслимани. И ја немам ништа против. Само не бих се више мрдала док се не вратим на своје. То је тешко.

Не радим нигдје и немам никакво примање. Нешто повремено код куће сашијем, али то је ријетко, јер свијет нема новаца. Не може се наћи посао.

Ја се надам да ћу се некад вратити кући. Ја нисам била код куће већ дуже вријеме. Мој пријатељ је неки дан, прошлог тједна ишао. Човјек што је у том стану уопће није дао близу стана.

Имам вољу да се вратим, јер моја је то опћина, мој град. Ту су моја два брата укопана. Родитеље живе имам. Сама помисао прогнаник . Тешко. Размишљам, не знам гдје сам, не знам што да почнем, како да радим. Ја бих жељела да се вратим, да пођем радит, као што сам радила, да могу свом дјетету пружити нешто. Али треба да се сви вратимо. Сви који смо били да се вратимо. Тешко је сад појединчано, да те неко малтретира. Јер другачије размишљају људи они који нису изгубили никог.

Не смијем пуно размишљати. Вјерски сам одгојена. Јако се пуно молим Богу. Осјећам да ме то спасава. Не губим наду, јер ја се увијек надам нећему лијепом. Не размишљам пуно о том лошем. Само кажем, Боже чувај ми још овог једног брата што имам. Чувај свију. То посебно молим. И за своје дијете. Не смије пуно размишљати. Пустила сам да живот тече својим током. Само се молим Богу да нам да здравље и памет.

Мислим да је рат био зато што свако је хтјео да има неку власт, да буде нешто. Људи се пуно искваре. То сам видјела по овим изборима. То се само изгледа бори за неку, што би у нас рекли, столицу. Не размишљају о људима, а људима је дошло до грла. Сигурно и једнима и другима и трећима.

Челници су криви, људи који су нас водили. Ја не кажем не један, него све стране. Хтјели су сви нешто, кобајаги, добро за нас, а са нама су манипулирали и једни и други и трећи.

Медији су окренули људе. Они су увијек на телевизији, ако говоре да Муслимани злостављају Хрвате, наравно да ћемо ми реаговати зашто и обрнуто, јер причала сам ја кад пођеш радит он мени изазива. Мислим да пристојни и вјерски људи не би тако реаговали, јер Бог је један. Њега не можемо дијелити. Ми смо по Богу исти.

Лопови и криминалци су имали интерес у рату. Објешене главе мора неко ходат. Ја не морам, мене није стид, нисам ништа крива, нисам никог повриједила. Људи могу живјети поново у миру и заједно. Увијек ће се наћи људи као што су се и раније налазили. Мислим да је тога увијек било и раније се није свако са сваким дружио, живио и пријатељ био. Ја мислим и данас дан да је тако. Ја имам овдје Српкињу пријатељицу коју не бих дала ни за једну катољкињу.

Ја кажем ја сам из Босне катољкиња. Имам и хрватско и босанско држављанство. Кад сам у Хрватској, не третирају ме као Хрватицу. Ми смо Босанци и остајемо Босанци. Ја се с тим поносим, ја сам ту рођена, то је моје. Ту је моја црква 700-800 година, самостани, моји дидови и прадидови. Зашто се не би поносила тиме, јер ми смо Босанци, Босанци и остајемо. Важно је да знаш ко си и што си и да се не стидиш онога што јеси. Особе које не знају ко су, што су, оне су уствари учинит што хоће.

Економска ситуација је нула. Да мало ове творнице ојачају, да људи почну да раде, да средња класа мало оживи, да се нешто види. Људи немају новаца, не раде а докле, шта и како?! жељела би за Босну да буде најуспјешнија и да јој позавиде све ове наше сусједне државе, мислим ове бивше Југославије. Да живимо нормално и да нам Бог памет просвијетли, да нам да снаге и да видимо да тај проклети рат не води ничему, да се бори свак да заради и да пружи свом дјетету нешто а не да од другог узима. Да људи невини не гину, јер то боли. Од тога нема ништа. Изгубиш своје најмилије, на крају си без ичега, без икога. У нас, у Средњој Босни нема куће, које није неко погинуо, чак и читава обитељ.

Моја особна жеља је да будем само здрава, да ми буде дијете здраво. Да јој могу приуштити, да се вратим кући и да будем са својима. Ја се надам бољем.